

АВТОРИТЕТ АВТОРА, АБО ЧОМУ КНИЖКА ВАРТА НАГОРОДИ

Палинський В. Час творити. Есеї про поетів, прозаїків, митців.
Львів: Апіріорі, 2019. 524 с.

Випадає поділитися тим, що саме спонукало мене стати одним із редакторів-упорядників книжки Віктора Палинського «Час творити. Есеї про поетів, прозаїків, митців». Попри тиск обставин, не раз різновекторних, удається докластися до правдиво цікавого видання. Як було не підтримати проєкт, який має на меті заповнити лакуни в панорами творчих явищ (насамперед у красному письменстві) новітніх часів? Ще й у спосіб найбільш тонкий, точний та продуктивний — через зондування авторських текстів і візій на мистецьку придатність і культурну перспективу.

В. Палинський пропонує низку імен: Михайло Барабаш, Євген Баран, Оксана Бігун, Орест Білоус, Станіслав Бондаренко, Ганна Вівчар, Олександр Гордон, Ігор Гургула, Борис Дроботюк, Олесь Дяк, Володимир Карачинцев, Юрій Коваль, Василь Куйбіда, Мирослав Лазарук, Оксана Лозова, Роман Лубківський, Марія Людкевич, Любомир Медвідь, Богдан Мельничук, Надія Мориквас, Юрій Николишин, Леся Павлів, Ігор Павлюк, Ярослав Павлюк, Ярослав Петришин, Марта Починайко, Роксоляна Прийма-Таміола, Володимир Радовський, Василь Рябчук, Богдан Смоляк, Володимир Стасенко, Лариса Федорів, Богдан Чепурко, Ростислав Шмагало, Григорій Шумейко, Марія Якубовська, Любомир Яремчук, Роман Яців. Це талановиті письменники, художники, мистецтвознавці, переважно галичани, особистості більше чи менше відомі в українській культурі. Беручись до рецепції їхнього доробку, треба бути і золотарем (у двох значеннях цього слова), і амбітним універсалом-культуртрегером. Саме такий і наш автор. Оцінюючи чужий авторитет, В. Палинський переважно побільшує свій авторитет. Показові в цьому сенсі такі його висловлювання — яскраві приклади авторського мовостилу: «Бігун — унікальна у своєму інтуїтивному “просуванні” довершеного вірша» (с. 6); «Втім, самочинність моїх вражень та імпресійність вихоплених епізодів, сподіваюсь, також створює картину паралельних невихолоджених світів» (с. 237; стосовно тексту Є. Барана); «Їхня магічна енергетика впливає на мене: подібно, що й вони дума-

ють про мене... І це уможливає, навіть узаконює й майбутнє наше спілкування. <...> Його правда — в почуттях тяжких, як скиба чорнозему, але надійних і сильних у своїй посткартинній тривалості; невичерпних упродовж поколінь-реципієнтів» (с. 278, 435; про тексти й картини Л. Медведя). По віртуозному входженні в чужий творчий простір автор, образно кажучи, уже йде теренами мистецького розмаїття, верхами й долами, алеями і хащами, полями квітучими і замінованими, наражаючись на ризики двосічної (автор — автори) неавторитетності.

Далеко не кожний аналітик здатен так широко охопити матеріал, не піддаючись водночас навальній силі конкретного відчуття, розмислу, узагальнення. Однак В. Палинський має на що опертися: сам поет, прозаїк і мистецтвознавець, він може вигідно конкурувати з тими, про кого пише. І це є засадничим для його книжкового проекту. Він ідеально відчуває і враховує кон'юнктуру. Беруся стверджувати, що саме вона, змішана на числі й неоднозначності, найбільше прислужилася йому у виробленні методу обсервації і чужого доробку, передовсім літературного тексту, і сталої структури власних творів. Цей метод я назвав би дактило-намацальним. Щоправда, це не професійна намацальність незрячого чи хаотична мандрівка в потемках, а вибіркова, майстерно вивірена й розрахована для часопросторової оптимізації сприйняття. У результаті маємо здебільшого блискучий авторський текст, структурований під своєрідні подорожні нотатки з моментами відкриття, прозріння-очуднення: «І сприймаю справжнє як даність. Карачинцевих віршів. <...> Очевидною ознакою його текстів є чуттєве глибокодумання, зосередженість на слові. <...> Тут глибший рівень реальності. Назагал потребуємо цього. І подеколи сягаємо...» (с. 70, 75, 88); або ж фрагментарно-відруховий, часто суб'єктивно-оцінний наратив: «Це ще одна спроба Василя Куйбіди зрефлексувати на світ зовнішній засобами світу, що живе у ньому самому. І це йому особливо вдалося у тих місцях, де слова зустрічаються одне з одним уперше» (с. 107). Естетизм думки й вислову — примітна ознака письма В. Палинського.

Убачаю в його методі й текстовому жанрі оригінальний авторський спосіб віддати належне таким цивілізаційно-сучасним кумирам, як мобільність: «І нехай це породження неконтрольованої уяви не викінчене до йоти; воно й не претендує на позірну досконалість. Лише відбиває певний художній досвід і досвід Всесвіту. Стан викоханої Самотності як справжності» (с. 458; про малярство В. Стасенка), «Камінь. Душа. Камінна душа. Прихисток страждань. Господня дорога. Виділити. Аби не поглинув хаос. І залишити назавше. <...> Пластика Л. Яремчука — це просто природне перетікання обсягів і сенсів. Невловиме перетікання і зміна форм. <...> Перебирання ще теплих форм, час спонукання первнів натхненної глини» (с. 496—497); імпазантність, навіть гламурність: «Томик... оформлений стильово-привабливою кольоровою графікою з очевидним флером загадковості та легкою павутиною вартісної архаїки... як відбиток часу та поетичного сумління» (с. 106; про збірку поезії В. Куйбіди). До цього ще варто додати естетизований етичний мінімалізм: «І цей Хтось з позірною безкомпромісною справедливістю, для мене, є справжнім мастаком приховувати усі найшкурніші з усіх шкурних інтересів: вихолостити людську душу» (с. 492—493; стосовно вистави Г. Шумейка); і сатисфакційне бажання більше за інших впливати на світ, трохи маніпулюючи своєю й чужою людською сутністю: «Насправді та навпрошки; без зайвини: підсвідомі векторні стремління Чепурка нерідко засадничо позначені винятковим авторським талантом поета-контактера. — Коли в поетичних рефлексіях не аж так має значення образно-раціональне, як проникнення в несвідоме; віра» (с. 219), «...це вже для конкретної конкретики, що в ньому для мене найголовніше не про що він, а ким написаний. І ця якість — по-справжньому коштовна. Виняткова» (с. 319; щодо ро-

ману Н. Мориквас). Так авторитет альфа-автора перетікає в життєву авторитарність щодо інших авторів. Такого В. Палинського знаю і спостерігаю, надто ж у цій книжці.

Людські аури, які так повно проступають у всьому сказаному й написаному, неминуче стикаються й перетинаються, навзаєм підносячи або опускаючи енергетику ества. В. Палинський, без сумніву, уміє охопити якнайширший спектр позитивної внутрішньої авторської колористики, що допомагає йому життєво наснажуватися (за умови незагрозливого посередництва літературного тексту, малярства чи графіки) і своє задоволення від цього передавати читачеві. Зрештою, майже кожен із активних письменників у часи, коли й не мовиться про очевидний гонорар, шукає його у сфері психологічно-світоглядній, як і читач, проте з поправкою на світову перед ним, автором, заборгованість. І це, мабуть, наразі найбільш духовий вияв сучасної культури, її парадоксальна квінтесенція.

Звісно, в обширі духу ніхто / ніщо нікого / нічого не варте, а авторитет автора якщо і страждає, то хіба від себе ж самого. Але правда й те, що все має свою позаекзистенційну цінність.

Отримано 30 листопада 2020 р.

*Богдан СМОЛЯК
м. Кам'янка-Бузька — Львів*